

# ПРАВОТО НА КУЛТУРА В УТРЕШНА ЕВРОПА

## ПРЕПОРЪКИ

© **EUROMEDINCULTURE(s) Гражданство 2010**

*Възпроизвеждането е разрешено със съгласието и одобрението на партньорите.*

*Публикуването на този документ се координира от*

**Association pour le Développement Culturel Européen et International (ADCEI)**

*[Асоциацията за европейско и международно културно развитие]*

*18 rue Jules Moulet*

*13006 МАРСИЛИЯ, Франция*

*Е-майл: [contact@adcei.org](mailto:contact@adcei.org)*

*Препоръките са достъпни на албански, немски, английски, български, каталански, испански, фински, френски, италиански, малтийски и словенски език.*



*„Културата е съвкупността от мечтите и човешки действия, които водят към цялостното усъвършенстване на човека. Културата изисква един парадоксален пакт: в разнообразието да се създаде единство, да се задълбочат различията, но не за да се разделя, а за да се обогатява още повече това единство. Европа е култура, или не е.“*

*Дени дьо Ружемон (1906 – 1985)  
Радетел за изграждането на Европа*

## КУЛТУРАТА ТРЯБВА ДА БЪДЕ ПРИЗНАТА НА ПОЛАГАЩОТО Й СЕ МЯСТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ОБЩЕСТВО

### ИМАЛО ЕДНО ВРЕМЕ ... ПРОЕКТ EUROMEDINCULTURE(s) Гражданство

От м. януари 2009 г. повечето организации членове на EUROMEDINCULTURE (s) провеждат на европейска територия широк кръг от консултации с гражданите за предизвикателствата на културата в европейската интеграция и ролята, която тя трябва да играе в бъдещите политики на ЕС .

С подкрепата на Европейската комисия в рамките на програма «Европа за гражданите» този процес на консултации взе за отправна точка **Европейската програма за култура в ерата на глобализация**, една публикация на Комисията, представляваща проект за европейска политика в културата по въпросите за промоциране на културното многообразие и межкултурния диалог, за насърчаване на културата като творчески двигател в рамките на Лисабонската стратегия за растеж и заетост, както и за разпространение на културата като неотменим елемент във външните отношения на ЕС.

#### 2009

През 2009 г., десет регионални публични форуми бяха проведени (в Испания, в Португалия, във Великобритания, в Белгия, в Германия, в Гърция, в Малта и във Франция), над 23 000 въпросници бяха разпространени, бяха изработени препоръки и те бяха представени на европейските институции.

#### 2010

През 2010 г. дванадесет организации, членове на мрежата EUROMEDINCULTURE(s) (от Албания, Германия, Белгия, България, Испания, Финландия, Франция, Италия, Малта, Португалия и Словения) подновиха съвместната си работа за общо обсъждане с цел постигане на приемливи оперативни предложения, за да се намери конкретен израз на Общностната политика в областта на културата след 2013 година.

По този начин можа да се чуе гласа на по-голям брой хора по време на **многобройните дебати и публични срещи, които бяха проведени както и чрез анкетите, съобразени с различните целеви групи** (артисти и дейци на културата, политици, младежи и обществото като цяло), които бяха създадени и на разположение в Интернет страницата на мрежата и които бяха широко разпространени по време на публични обсъждания. Разсъжденията се съсредоточиха върху въпроса за **мобилността** на артистите и дейците на културата, върху оценката за повишаване на **икономическия потенциал** в културната и артистична област, върху интеграцията на културните аспекти в **образователната политика** и върху ролята на културата във **външните отношения** на Европейския съюз. Хиляди хора от цяла Европа приеха предизвикателството на играта да очертаят контурите на една политика, предоставяща на културата право на избор, при това в една разделена Европа.



# КУЛТУРАТА: РАБОТА НА ВСИЧКИ

Проектът EUROMEDINCULTURE(s) Гражданство е започнат през 2009 година от Асоциацията за европейско и международно развитие в областта на културата (ADCEI) и мрежата EUROMEDINCULTURE(s), които простираат дейността си в цяла Европа. Процесът на дейност обхваща вече хиляди хора.

Вторият етап на допитването е открит през 2010 година, за да задълбочи и уточни необходимостта от вписване на изкуството и културата като движеща сила в процеса на изграждане на Европа.

## КОНСУЛТАЦИЯТА

В момента на изработване на обобщенията ние осъзнаваме, че този проект откри един широк, но неизбежно ограничен процес (чрез броя и чрез обхвата на организациите- партньори по този проект, чрез трудностите във време на криза да се мобилизира широката общественост по тези въпроси и т.н.). Това въведение е предназначено, за да направи кратко описание на идеята и на ключовите разсъждения, които се появяват многократно сред опасенията на обществото в Европа и извън нейните граници.

Като цяло дейностите по проекта са предизвикали интерес в сектора на културата и изкуството- една част от населението, която е естествено активна в дискусиите за културните политики. По този начин една трета от отговорилите на въпросника EUROMEDINCULTURE (s) твърди, че принадлежи към сферата на

културата. В този смисъл, ясно е, че проучената аудитория не е нито безпристрастна, нито представителна сред огромното многообразие от европейски граждани и би било наистина прекалено амбициозно да се заложи подобна цел. По-скоро вярваме, че присъствието на културния сектор в дебатите демонстрира ангажимент към създатели и професионалисти в процеса на изграждане на европейска политика и представлява едно истинско богатство.

*«Националните правителства, както и Европейската комисия трябва да предоставят много по-значима подкрепа на културните инициативи. Ако вярваме, че един от съществените елементи на европейската идентичност*

*е общото културно наследство, то е изненадващо, че европейските институции посочват единствено икономическото и търговското сътрудничество. Последните кризи показат ясно, че трябва по-добро разбиране и по-широки културни познания, за да се оценят социалните реалности в различните европейски страни.»*

Този цитат, взет от отговорите на въпросника до голяма степен обобщава основните борбени позиции на гражданите, които изразиха становища и които ще очертаем по-долу в текста.

## ЗНАЧИМИТЕ ЦЕННОСТИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КУЛТУРА И ВАЖНОСТТА НА МЕЖДУКУЛТУРНО ОБУЧЕНИЕ...

Историческото наследство, културното разнообразие и европейските езици, демокрацията и правата на човека често са най-често използвани,



« Los proyectos como EUROMEDINCULTURE(s) 2010 Ciudadanía realizan una labor muy importante en la democratización de la Unión Europea. Al mismo tiempo promocionan el sentimiento de pertenencia a la Europa unida y hacen más visible la actuación de las instituciones comunitarias. Celebro la iniciativa de los socios fundadores del proyecto y desde aquí expreso mi convicción en la necesaria continuidad del proyecto. »

Испания

« Il y a du travail, alors en avant ! C'est en réalisant des actions et en mutualisant nos réflexions et nos ressources que nous arriverons à faire vivre nos Arts au sein d'une Europe partagée »

Франция

за да дефинира европейската култура. Единодушно гражданите на различните държави-членки признават, че не знаят достатъчно за другите европейски култури и апелират директно за засилване изучаването на езици и култури (цивилизация, изкуство) на континента (съответно 84% и 86% от отговорилите) както и задължителното включване на международна обмяна на опит още от началното училище (73%) като най-добър начин да се запълни тази празнота. Всъщност гражданите препоръчват да се даде приоритет на културата, изкуството и творчеството в образователната система. Ако това обучение трябва да намери своето място в традиционната училищна система с по-голямо участие на хора на изкуството, то не бива да изключва неформалните моменти от обучението като например практиките по мобилност. И така културата се разглежда като средство за социално и личностно развитие, способно да стимулира желанието за знание и надскачане на собствените възможности в търсене на по-добра обща жизнена среда.

## ЕС И КУЛТУРАТА

Според мнозинството от консултанти граждани през 2010 година, културата не се счита в достатъчна степен взета под внимание от институциите на Общността (69%). Запитани за основните действия, които ЕС трябва да предприеме в областта на културата, гражданите подкрепят съответно с 62% и с 61% насърчаването на достъпа до култура за всички граждани и развитието на межкултурните възможности и диалог между културите. Освен това много от гражданите потвърждават, че не познават нито една програма за европейско и международно културно сътрудничество (66% от отговорилите на въпросника). Този резултат може да има различни тълкувания, но трябва да се има предвид, че европейските политики трябва едновременно да се подсилват в полза на културата и да общуват по-лесно и ефикасно, така че хората да се възползват от тях в пълна степен.

## КУЛТУРАТА И ОТВОРНОСТТА КЪМ ДРУГИТЕ

Насърчаването на културните връзки в рамките на Европа не изключва изграждането на връзки с други региони по света. Анкетиранияте изглеждат силно заинтересовани от увеличаване на обмените и подхранване на културните и исторически взаимоотношения с други континенти. В това отношение следва да се посочат следните резултати: 54% от отговорилите на въпросника през 2010 г. биха били готови да отидат като доброволци в културна организация в чужбина. По този начин впечатлението, че първостепенната функция на изкуството и на културата е да се изгради диалог и разбирателство между народите се подсилва и от този резултат. И противно на тази възприета идея, въпреки на-



растващите възможности за културен професионален или личен обмен и въпреки заявения интерес към този обмен, по-голямата част от анкетираните никога не са имали възможност да участват в проект по международно сътрудничество или в обмен с други страни. Що се отнася до тези, които вече са имали тази възможност, те подчертават прекомерната бюрокрация, липсата на признаване на положителните ефекти от подобен опит и слабия интерес по този въпрос, изразен от някои местни и регионални власти. И накрая, свободата на движение (мобилност) и непрекъснатостта на дейностите (продължителност) са другите повтарящи се предизвикателства в дебатите относно качеството на художествения обмен и на проектите за културно сътрудничество.

## КУЛТУРАТА, ДВИГАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ И ИНОВАЦИИТЕ

Според анализа на анкетите и на проведените дискусии на различни територии идеята, че културата е лост за икономическо развитие и иновации е широко разпространена и поддържана на гражданите. Въпросът за това как да се използва социо-икономическия потенциал на културата е обект на интензивни дискусии и гражданите предлагат различни подходи за действие в тази област. Останала на местно, регионално и национално равнище културата изглежда сякаш е все още слабо разглеждана като средство за икономическо развитие. В действителност, важно е да се обърне внимание на недостатъчното зачитане на културата в сектори, които традиционно се приемат за отдалечени (социални дейности, здравеопазване, околна среда или заетост). Трудността за изграждане на мост между тези сектори и културата продължава да бъде основна тенденция в нагласите на мислене. Ето защо необходимостта от разработване на ефективно партньорство между културния сектор и останалите сфери на икономиката (туризъм, информационни технологии, научни изследвания...) е като

цяло добре приета, но все още предстои да се приведе в реални действия.

В крайна сметка събраните доказателства в рамките на проекта потвърждават, че съществува реална необходимост от допитване и подновяване на определението/-ята за европейска култура като основа на модел за «съвместно съжителство» както и съществува желание да се дефинират, изхождайки от нашето колективно въображение, препоръки и общи цели, способни да захранят Общностната политика. Тръгвайки от основната идея, която се очертава в допитването, а именно, че на културата трябва да бъде признато полагащото ѝ се място в европейското общество мрежата EUROMEDINCULTURE (s) предлага да ръководи европейските институции към една силна политическа цел: **осъществяване на правото на изкуство и култура за всички граждани.**

Тази цел може да се раздели в три основни предизвикателства:

- ★ **да позволи на творци, зрители и граждани да развият отношения с други култури в рамките и извън Европа,**
- ★ **да се признае по-специално (и следователно чрез значителна финансова подкрепа) културата като основен двигател за икономическото и социално развитие на Европейския съюз ,**
- ★ **и да се интегрират по-добре изкуството и културата във формалното и неформално образование.**



## ПРЕПОРЪКИТЕ НА EUROMEDINCULTURE(S)

### ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ: ПОСТИГАНЕ ПРАВОТО НА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА ЗА ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ

Това право трябва да бъде разделено на:

- ★ Право на културен обмен в и извън Европа и достъп до други култури от Европа и останалия свят както за творците, така и за публиката и гражданите
- ★ Право на осезаемо признаване на културата като основен двигател на икономическото и социално развитие на Европейския съюз
- ★ Право да се интегрират изкуство и култура във формалното и неформалното образование

### КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ТЕЗИ ПРАВА

- ★ Харта на основните права на Европейския съюз
- ★ Общностни програми и политики
- ★ Финансиране на културата
- ★ Техническа помощ и управление на програми

### ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА КОНКРЕТНИ ПРОЕКТИ В МРЕЖАТА EUROMEDINCULTURE(S)



## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

# ПОСТИГАНЕ ПРАВОТО НА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА ЗА ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ

*« Culture makes peoples  
better citizens! «  
Албания*

Често идеята за правата на човека се критикува с нейната неефективност и утопичен характер. Започвайки е добре да се припомни, че Утопията е съставна част на европейското съграждане; благодарение на потенциала ѝ да мобилизира съгласието между европейските държави до голяма степен става възможно.

В момента всички ние-членове на мрежата EUROMEDINCULTURE (s) мислим, че човешките права са мощно средство за действие, дотолкова доколкото те не само могат да ръководят чувствително политическите действия към един общ идеал за справедливост, но също така и най-вече, защото въвеждат идеята за сигурност и следователно за отговорност.

В действителност включването на набор от принципи и ценности в законодателството изисква от всички правителства и от всички отговорни и уважаващи закона политици да изпълняват задълженията си по отношение на правата на човека и да положат всички усилия за защита и ефективна реализация на тези права.

Интегрирането на правото на изкуство и култура за всички в правото на Общността е от съществено значение за истинското признаване на културата с полагащото ѝ се място в европейското общество и изисква политическите институции и всемощите решения от политическите среди да разработят и изпълнят една политика, гарантираща цялостната реализация на това право.

## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Това право трябва да бъде разделено на:

Право на културен обмен в и извън Европа и достъп до други култури от Европа и останалия свят както за творците, така и за публиката и гражданите

Гражданите се изказват масово в полза на идеята, че насърчаването на мобилността на творческите дейности, на хората на изкуството и дейците на културата в рамките и извън Европа трябва да бъде сред приоритетите на ЕС в областта на културата (91%).

Освен това европейците, както и занимаващите се с обществено изкуство, често изразяват необходимостта да открият културите и художествените продукции на други народи като се започне с тези на европейските им съседни. Всички мислят, че културният обмен представлява фактор на широта в мисленето и толерантност и също така е начин за намаляване на предразсъдъците, за борба срещу дискриминацията, за избягване на недоразумения и гарантиране на мира. Това чувство се наслаждава с още по-голяма острота и неотложност доколкото икономическата криза в цяла Европа има тенденция за генериране на изолация и за засилване на ксенофобските настроения.

Значението на културен обмен е припомнен и от много творци, участвали в обсъжданията. 88% от тях смятат, че творческата дейност следва да е международна и межкултурна включително поради факта, че за тях да се противопоставят на културата на другите е преди всичко източник на вдъхновение и творческо обогатяване, а в допълнение е и средство за засилване на техните виждания и професионални възможности. Проектите за

сътрудничество, представени от специалисти в областта на културата също са многобройни: художествен обмен и престой, копродукции, фестивали, превод на книги и на многоезични библиотеки и др.

При все това творците подчертават значението за зачитане на културното многообразие. Културният обмен в Европа не трябва да се стреми да потопи различията в «еднотипна сплав», а вместо това да помогне в борбата срещу стандартизирането на културата в световен мащаб.

И извън Европа се открива същият този акцент върху културния обмен. Така сред приоритетните цели за културни действия извън ЕС, възприети от гражданите на ЕС, промоцирането на изкуствата и културата като средство за межкултурен диалог и разбирателство между народите, е начело (95% от хората считат тази цел за важна или много важна).

В действителност по време на дебатите на териториите на различни партньори често възниква идеята, че културният обмен е основен инструмент за диалог, толерантност и комуникация между културите. Изкуство и култура се приемат за универсален език, общ за цялото човечество, който е способен да съгради мостове между народите, да насърчи взаимното разбирателство за по-доброто съжителство.

## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Право на **културен обмен** в и извън Европа и **достъп до други култури** от Европа и останалия свят както за творците, така и за публиката и гражданите

*"While cooperation is useful, cultures must retain their identity and not to become a homogeneous one European culture. If the turban evolved in the desert to protect the people from the hot desert sun, this culture must not be invited to proceed to be followed in London or Paris, for it is nature that evolved culture, the natural state of the diversified condition. So not too much amalgamation but an appreciation of the differences where this difference must not be imported to countries which does not suit the country. A Strauss waltz does not fit a barren desert!"*

Малта

И още, ако Европа си е постави за цел да направи в своята област на съседство една зона за мир и стабилност най-вече чрез обмен между обществата (народи, организации на гражданското общество, изследователски центрове и др.) тя ще може да го постигне в действителност. Както отбелязва един френски културен оператор, участващ в проекти за културно сътрудничество с Ливан: *«В момента сме в точка, от която няма връщане, сега е моментът да се действа за бъдещите поколения.»* Поради тази конкретна причина културата трябва да бъде в основата на европейския проект, а той самият роден от желанието да сложи край на многовековните войни, които разкъсаха континента.

Консултациите също така разкриват, че се оформя страх от нова вълна на европоцентризъм и необходимост да не се изключва нито една държава от културната политика извън Европа (98% от отговорилите). Защитата на европейското културно производство по отношение на външни влияния се поддържа едва от 28% от анкетираните като приоритет в културната дейност извън ЕС.

Освен това трябва да се отбележи,

че Средиземноморският регион присъства в желанията за откритие и сътрудничество. Средиземно море се приема за първоосновната морска шир в европейската култура въпреки, че много хора отбелязват, че неговият принос към европейската цивилизация твърде често е пренебрегван. Средиземно море, люлка на три монотеистични религии, се приема за ключова област на съвременните международни предизвикателства, понякога разкъсвана от трагични конфликти и носителка на стремежи и силен потенциал за иновации и креативност. Културното сътрудничество между Европа и средиземноморските ѝ съседи е значително политическо предизвикателство, основен въпрос за мира и диалога между културите, както и за определяне на нов геополитически курс чрез утвърждаване на новите стълбове за власт в света.

И така консултациите показват силно разочарование по отношение на Евро-средиземноморската културна политика. Фондацията за межкултурен диалог Анна Линд като основен инструмент за културно сътрудничество, създаден от Европейската комисия вследствие на Барселонския

процес стартирал през 1995 г., е изправена пред сериозни финансови затруднения, което я прави негодна да подкрепя напълно културното сътрудничество между Европа и средиземноморските ѝ съседи. Що се отнася до Съюза за Средиземноморието инициран през 2008 г. с цел да даде нов тласък на евро-средиземноморското сътрудничество, то той дори не е планирал културна част в политиката си.

И накрая програмите, разработени от Европейската комисия като част от регионалната ѝ политика (INTERREG IV) или от нейната външна политика на сътрудничество (Програма на Средиземноморския басейн, Програма Евромед Наследство, Програма Евромед аудиовизия и др.) и Програма Култура с трети страни (която не придвижва партньорство със Средиземноморския регион през следващите най-малко две години) са или изключително географски ориентирани (например, те не вземат под внимание Северна Европа, въпреки че 64% от анкетираните смятат, че културна политика на Евро-средиземноморски страни трябва да се отнася както за южните и източните брегове на Средиземно море, така и за цяла Европа) или са

## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Право на културен обмен в и извън Европа и достъп до други култури от Европа и останалия свят както за творците, така и за публиката и гражданите

*Culture is a bridge between past, current and future time, as well it connects people from different «cultures».*  
Словения

неподходящо адаптирани за малки и средни проекти по сътрудничество. Освен това те често препредават остарялата миротворческа картина за Средиземно море и се фокусират основно върху размерите на наследството на средиземноморската култура, а не достатъчно върху създаването на съвременни сценични изкуства. В заключение културните оператори се оплакват от движение на културата все в една и съща посока, генерирано от многото пречки пред мобилността и от трудния достъп до програми за финансово подпомагане, пред които от друга страна са изправени европейските творци и дейци на културата, а всичко това при ясно очертани цели на ЕС за межкултурен диалог в Евро-средиземноморския регион.

В обобщение, при обсъжданията в различните територии изплува желанието на гражданите да припознаят една истинска обща европейска културна дипломация основана

на зачитането на културата като фактор за социално-икономическо развитие, диалог и разбирателство между народите, дори като средство за разрешаване на конфликти и възстановяването на пост-конфликтни връзки. И всичко това при спазване на специфичните интереси на държавите-членки във външната политика, общностните действия трябва да знаят как да хармонизират националните културни дипломации. Мнозина вярват, че последните ориентирани към политика на «разпръскване на светлина» с ефект на «самоотражение», рискуват да бъдат разглеждани извън страните си като форма на неоколониализъм. «Меката мощ» на Европейския съюз ще бъде допълнително укрепена, ако се фокусира върху разпространението на творчеството на континента в насърчаването на ценностите и целите, които са в основата на европейското изграждане.



## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Право на **осезаемо признаване** на културата като **основен двигател** на икономическото и социално развитие на Европейския съюз

« Taide vaatii luovuutta ja ilman luovuutta ei synny innovaatioita. »  
Финландия

Идеята, че културата е един от основните стълбове за развитие е все по-широко разпространено и прието.

По този начин *Европейската програма за култура в ерата на глобализация*, която определя осите на бъдещата културна политика на Европа признава важната роля на културата като катализатор на творчество в рамките на Лисабонската стратегия за растеж и работни места<sup>7</sup>. Там креативността се разглежда като основа за иновации и следователно като важен фактор за растеж, конкурентоспособност и заетост.

*Европейската програма* уточнява, че «културното богатство на Европа [...] е важен залог в един нематериален свят, основан на знанието. Секторът на европейската култура е вече много динамичен с икономическите дейности и трудовата заетост на територията на ЕС».

В това съобщение Европейската комисия подчертава социалната роля на културните дейности. Тя е особено вярна по време на криза и много хора, които са участвали в обсъжданията подчертат ролята на културата като фактор за социално сближаване, като средство за диалог и израстване над егоистичните грижи, като пространство за общ живот и ангажираност на гражданите. За много от тях култура не е

самоцел, а е сплав за хармонично общество и равенство в социален и икономически план. Тя е в основата на едно гражданство способно да мисли творчески, едно място за експерименти, чиито резултати могат да се прехвърлят в други области на обществото и икономиката.

В този контекст две са основните притеснения, които се очертават при обсъжданията, при това многократно на различните територии.

От една страна, чувството, че икономическият потенциал на културата се подценява. Всъщност, докато културата е призната за фактор на икономическо развитие и иновации от 87% от анкетиранияте – което отбелязва способността ѝ да създава работни места и благосъстояние и прави по-привлекателен териториалния ѝ обхват, отразявайки се благоприятно върху туристическите посещения и инвестиции и давайки възможност за «човешко» отношение към територията, стимулирайки въображението и т.н. - в действителност, този потенциал не е напълно използван, както се вижда ясно и от ниския бюджет, отпускан от ЕС за култура.

Освен това, ако културните дейци са наясно с ползата от измерване на икономическото влияние на културата с цел по-добре да се акцентира върху нейния

## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Право на осезаемо признаване на културата като **основен двигател** на икономическото и социално развитие на Европейския съюз

принос за икономическото и социално развитие на страните и да се укрепи по този начин признаването ѝ, те чувстват една определена умора в постоянното им оправдаване в моменти когато разбират, че множеството проведени проучвания досега не са имали никакъв практически резултат (ограничени бюджети, невключването на културните аспекти в оперативните национални програми по Европейска регионална политика“ и пр.).

Освен осъществяването на все повече проучвания и изследвания, творците и консултираните специалисти подчертат необходимостта от осезаема чувствителност сред населението и икономическите субекти и местните политици за икономическото значение на културата, за да може по-добре да се приеме идеята за полезността да

се инвестира значимо в областта на културата.

Ако участниците в нашето проучване (84%) приемат благоприятно необходимостта от засилване на връзките между културния и икономически свят в неговите различни сфери (туризъм, информационни технологии, комуникация и др.) в смисъл на увеличаване на социалното и икономическо въздействие на инвестициите в областта на културата, то много от тези участници също така изразяват опасенията си изправени пред рисковете на размесване на инструментариума от подобно сближаване (напр. частното меценатство е избрано за най-добрия начин за финансиране на културата едва от 6% от анкетираните).

Като се изразява необходимостта от насърчаване на положителните ефекти за света на изкуството - от гледна точка на създаване (в лицето на един нов свят, на едно реално ежедневие), на управление на проекти (професионализъм, отговорност, реализъм) - и за света на бизнеса (стимулиране креативността на служителите, работата в екип, духа на отбора, чувството на принадлежност към фирмата и т.н.) те припомнят, че създаването на култура трябва да остане независимо и не трябва да се подчинява на критерии за рентабилност или на личностни потребности. Поради това е необходимо да се осъзнае, че културата не е «стока като всяка друга» и че ако икономическото въздействие става самоцел се рискува изчезването на оригиналните артистични форми, които не са икономически жизнеспособни.



-----  
\* Целта на тази стратегия за икономическо развитие, определена от Европейския съвет в Лисабон през 2000 г. е да превърне ЕС в «икономиката на знанието, най-конкурентоспособната и динамична в света до 2010 г., способна на устойчив икономически растеж, съпроводен от количествени и качествени подобрения в заетостта и нарастващо социално сближаване».

\*\* Френската държава, например, реши през 2007 г. в противовест с предишната програма (2000-2006 г.) да не включва културата в рамките на Националната стратегическа референтна рамка, показвайки по този начин, че тя не е важен фактор за конкурентоспособността на териториите ...

## ПОЛИТИЧЕСКА ЦЕЛ

Право да се **интегрират** изкуство и култура във **формалното и неформалното образование**

*« Only diversity of the today cultures makes Europe the only ONE! »*  
Албания

Засилване на достъпа до култура за всички е **значима цел за 92% от гражданите** и една от главните в културната политика в Европа.

За европейските граждани, които се изказаха публично по време на нашите консултации, достъпът до културата се разбира в традиционния смисъл на културна демокрацията, а именно като достъп до култура за потребител/ зрител (достъп до места, до културни продукти) и в практическия смисъл като включващ активното участие на творците (възможност за експериментиране на артистичната дейност).

Образованието в областта на изкуството и културата в този смисъл се разглежда като най-добрия начин за гарантиране на демократизацията в изкуството и следователно на ефективното осъществяване на правото на култура за всеки.

От друга страна в 86% от случаите на анкетиране се счита, че има необходимост от затвърждаване на знанията за другите европейски култури. В 93% се приема, че насърчаването на межкултурния опит трябва да бъде сред най-важните действия, които ЕС би могъл да предприеме в областта на културата при това още от началното училище.

Въпреки това мнозина смятат, че културата и художествени практики не се отчитат в достатъчна степен в образователната политика на Европа. Време е Европа да изгради

една истинска общностна политика, способна да комбинира култура и образование, формално и неформално стажуване, теоретично обучение и артистична практика.

Всъщност докато практиката е неотменима част, за да се накарат хората да учат, знанията са необходими, за да се оцени изкуството в действителност. Артистичното и културно образование трябва да комбинира три подхода на изразяване, а именно естетически подход (проби и досег с изкуството), артистичен подход (създаване, изпълнение, упражняване), символичен подход (размисъл, интерпретация).

Освен това, ако училището продължава да бъде бастион на демокрацията, неформалното обучение подхранено именно от международната мобилност на младите хора и културния обмен между страните се счита за особено ефективен начин за засилване на межкултурните връзки и достъпа до изкуство. Сред анкетираните се открива същото желание за премахване на затрудненията в културната и художествена среда на училищата.

Артистите са вероятно най-подходящите да възстановяват връзката между формалното и неформално образование. Ето защо е необходимо да се засили присъствието им във всички области на формалното образование: начално училище, висше образование, обучение през целия живот (важно или много важно за 91% от анкетираните). Това означава, че учас-

тниците в обсъжданията припомнят, че артистите трябва да могат да запазят тяхната независимост, а именно да определят техните проекти в съответствие с целите на националната образователна система, но по техен автономен начин.

И накрая, двойната артикулация на думите «изкуство» и «култура» означава, че не трябва да има ограничения в сферата на художествено изразяване чрез стриктно изговаряне, а цялостно обхващане на всичко, което съставя културата на обществото в антропологичен смисъл (език, традиции, история и пр.). Една успешна политика на Общността в тази област трябва изцяло да се съобразява с тези рамки.

Много често хората, които са участвали в допитването припомнят неотменимата роля на културата и изкуството за развитието на умения, опит и знания, които мобилизират и в професионалния живот. Това важи особено за младите хора, тези граждани на утрешна Европа, които могат чрез тяхната креативност, откритост на духа и динамизъм да допринесат по един съдържателен начин за изграждането на Европа. Следователно е от първостепенна важност да се насърчи в тях чувството на европейско гражданство с цялото уважение към другите култури и с нарастването на техните възможности за личностно социално и професионално развитие при интегриране на изкуството и културата в образователния им път.

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

# ЗА ПРАВОТО НА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА ЗА ВСИЧКИ

*« Everybody should engage in culture and creativity for a year. A culture year should be obligatory for everyone. »  
Германия*

За да се предадат конкретно очакванията на европейските граждани, обобщени в пълното приемане на отговорността за право на изкуство и културата за всички и последиците от това право в социо-икономическата и образователна област и чрез културния обмен, мрежата EUROMEDINCULTURE (s) предлага редица осезаеми препоръки за насочване на дейността на ЕС в областта на културата.

Това започва логично с формалната интеграция на правото на изкуство и култура за всички чрез европейските инструменти за защита на човешките права, включително чрез Хартата на основните права в Европейския съюз.

Ще се осигури пълна реализация на тези права чрез значително подобряване на европейските политики и програми за култура, чрез увеличаване на финансовата подкрепа за култура, чрез усъвършенстване на управлението по програми и чрез засилване на техническата помощ в създаването на проекти.

**ВЪЗПРИЕТАТА ЦЕЛ НА МРЕЖАТА EUROMEDINCULTURE(S) Е ТЕЗИ КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ ДЕЙСТВИЯ ДА НАМЕРЯТ ТОЧЕН ПРОЧИТ В ОБЩНОСТНАТА ПОЛИТИКА СЛЕД 2013 Г.**



## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ПО-ГОЛЯМО ВНИМАНИЕ НА КУЛТУРАТА В ХАРТАТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

*Kultura je most med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo, prav tako pa povezuje ljudi različnih «kultur»*  
Словения

**Хартата на основните права на Европейския съюз** е превърната за първи път в единен текст за всички граждански, политически, икономически и социални права за европейските граждани и също така за всички, които живеят на територията на Съюза.

Въпреки че текстът не се появява в съдържанието на Договора от Лисабон (за разлика от предвиденото в Договора за създаване на Конституция на Европа) Хартата на основните права на Европейския съюз има правнообвързваща сила и затова е в основата на общностната архитектура относно правото на граждани.

Единственото позоваване на въпроса за културните права произтичащо от Хартата се среща в чл. 13, озаглавен «Свобода на изкуствата и науката», който гласи: «Изкуствата и научните изследвания са свободни. Академичната свобода се защита».

Относно промоцията, запазването и защитата на културните права, Хартата на основните права на Европейския съюз е под стандартите, установени от други текстове за международни човешки права.

По-специално това е случая с чл. 27 от Всеобщата декларация за правата на човека, който гласи: «1. Всеки човек има право на свободно участие в културния

живот на Общността, да се наслади на изкуството и да участва в научния напредък и в ползите, които произтичат от него. 2. Всеки човек има право на закрила на моралните и материалните си интереси, произтичащи от научно, литературно или художествено произведение, на което той е автор» и чл. 15 от Международния пакт за икономически, социални и културни права, който гласи: «1. Държавите страни по този Пакт признават правото на всеки: а) Да участва в културния живот, б) Да се възползва от постиженията на научния прогрес и приложенията му; в) Да се ползва от защитата на моралните и материалните интереси, произтичащи от всяко научно, литературно или художествено произведение, на което той е автор. 2. Мерките, които държавите страни по този Пакт ще предприемат, за да постигнат пълното упражняване на това право ще трябва да включват онези мерки, които са необходими за съхраняване, развитие и разпространение на науката и културата. 3. Държавите страни по този Пакт се задължават да уважават неотменната свобода при научните изследвания и творческата дейност. 4. Държавите страни по този пакт признават ползата, която следва да насърчи развитието на сътрудничеството и международните контакти в областта на науката и културата».

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ **Харта на основните права на Европейския съюз трябва най-малкото да бъде допълнена с разпоредбите на други международни актове за правата на човека.**
- ★ Тя трябва също така ясно да утвърди **културните права на малцинствата и имигрантите** на европейска земя.
- ★ В областта на външното сътрудничество и по-специално в **помощта за развитие**, е необходимо правото на културата да е въплътено в условията по помощ и в дейностите, осъществявани на местно ниво - в това число чрез доставчици на услуги – при повече уважение на местните културни особености.
- ★ На последно място, ЕС трябва да разработи **етичен код в културното сътрудничество**, залегнал в Хартата и приложен към Договора както и основан върху ценностите по уважение и равенство между партньорите. Създаването на Етичен комитет натоварен да отговаря за европейските културни въпроси бе повдигнато още при първата фаза на консултации през 2009 г. и би трябвало да бъде съпътствано от законодателни и административни мерки за операторите (включително за тези страни, които не са членки на ЕС) и които се приемат за жертви от неспазване на тези принципи.



## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ОБЩНОСТНИ ПРОГРАМИ И ПОЛИТИКИ

За да се отговори конкретно на очакванията на европейците за осъществяване правото на изкуство и култура за всички, е необходимо да се направят редица подобрения в политиката на Общността за културни програми и за въвеждане в оперативно действие на тази политика.

На базата на наблюденията и разсъжденията от анализа на дебатите и отговорите на въпросниците EUROMEDINCULTURE(s) приканва европейските институции да зачетат следните предложения от гледна точка на програмите за финансиране в периода 2014-2020.

## Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

Право на **културен обмен** в и извън Европа и **достъп до други култури** от Европа и по света

*«La cultura, aunque nace del seno del país al que pertenece, no tiene fronteras. Si se limita con fronteras, pierde su valor.»*  
Испания

★ **Да се сложи край на пречките за свободно движение** на творците и дейците на културата от страни извън Общността, които желаят да се представят в Европа. Пречките за мобилността, образът на «Крепостна Европа» са в противоречие с целите поставени от ЕС за насърчаване на културния обмен. Като един испански участник припомни, «la cultura no tiene fronteras» и без мобилност и физически контакт или конкретни срещи «межкултурният диалог» се превръща просто в риторична формула.

★ Да се даде **европейски статут на артиста** при хармонизиране на националното законодателство (по отношение на заплащането, договорите, авторските права,

социалното осигуряване, данъчните въпроси и др.). Тази хармонизация трябва да насърчава сътрудничеството и не трябва да определя най-ниското ниво.

★ Да се **засили помощта при престой в чужбина** за творческото създаване, която на практика не е взета предвид от европейските програми.

★ В законодателен план Европейската комисия да се фокусира върху проектите за сътрудничество, които оценяват общото творчество, «съвместната работа» много повече отколкото обикновеното разпространение в чужбина. При все това би било интересно да се предвиди предоставянето на **европейски стипендии в помощ на**

**разпространението на сценичните изкуства в чужбина**, по-специално в подкрепа на висококачествените художествени форми, които срещат трудности при разпространение също както и продукциите на млади създатели, все още недостатъчно известни.

★ Да се предвидят именно чрез програма «Култура» **стипендиите в помощ на мобилността на разработващите проекти**, позволявайки организирането на **срещи за работа в мрежа, за изграждане на партньорства и за разработване на проекти**, но също така и за посещения по желание, семинари посветени на най-добрите практики, обучителни стажове, наблюдения по време на работни заседания на

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ОБЩНОСТНИ ПРОГРАМИ И ПОЛИТИКИ

#### Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

Право на културен обмен в и извън Европа и достъп до други култури от Европа и по света

специалисти и др. (каквито например предлагат програмите «Младежта в действие» и «Образование през целия живот»). Вносителите на проектната идея наистина трудно установяват стабилни партньорства от разстояние и се стига до парадокс в една политика, която желае да насърчава обмена, но не подкрепя подготовката на проекти, които вече са в ход.

★ **Да се засили ролята на местните власти в културното сътрудничество на европейско ниво**, поставяйки ги в мрежа и настройвайки чувствителността им към европейските въпроси чрез насърчаване обмена между чиновниците в държавните институции по местно самоуправление в различните страни и др. Ясно е, въз основа на събраните данни и отговорите от местни политици на различни територии, че има силно непознаване на европейските политики и тяхното прилагане.

★ **Да се подпомогне структурирането и професионализацията в сферата на изкуствата и културата в Европа**, включително чрез подобрена поддръжка за секторни мрежи и платформи.

★ **Европа трябва да предприеме истинска евро-средиземноморска културна политика** като предостави на Съюза средиземноморския културен елемент. Този културен елемент трябва да включва всички страни от Европейския съюз и средиземноморските им съседи позволявайки изпълнението на многобройни проекти по сътрудничество, дори при намалени размери, като се насърчава участието на южно-средиземноморските страни чрез намаляване на техния дял от задължително съфинансиране и чрез опростяване на пакета от документи за кандидатстване по-специално за тези, свързани с поканите за предложения, публикувани от Европейските делегации.

★ **Да се чуе гласа на «южняците»**: Този глас е от съществено значение за включването на страни извън Европа в дебатите за културната политика на ЕС. Сред южно-средиземноморските партньори в мрежата EUROMEDINCULTURE(s), които взеха участие в проекта, бе изразен интереса и правото им да бъдат чути при прилагане на културната политика на Общността.

★ **Да се развият културните компетенции на Европейските делегации към ЕС** в трети страни чрез засилване на техния човешки капацитет (чрез персонал, който специално да е натоварен с въпросите на културата) и финансов капацитет чрез получаването на по-значителни бюджети за култура и чрез въвеждане в разработка на новаторски и смислени проекти, а не на няколко шумно промоцирани събития.



## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ОБЩНОСТНИ ПРОГРАМИ И ПОЛИТИКИ

#### Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

Право на осезаемо признаване на културата като основен двигател на икономическото и социално развитие на Европейския съюз

*« Le monde économique aurait beaucoup à apprendre du monde culturel, notamment en ce qui concerne des notions comme la créativité, l'esprit d'équipe (ce qui fait le lien) et, dans l'autre sens, le monde culturel doit aussi intégrer des notions d'économie (sens des responsabilités, rendre plus réaliste un projet en montrant sa rentabilité...). »*

Франция

★ **Автоматично включване на културата в европейската политика за конкурентоспособност на регионите и за социално сближаване.** Финансирана от Структурните фондове<sup>\*</sup>, тази политика има за цел да насърчи хармоничното, балансирано и устойчиво територията на ЕС в съответствие с целите на Лисабонската и Гьотеборската стратегии<sup>\*\*</sup>. В този смисъл тя най-добре насърчава социо-икономическия потенциал в културата на дадена територия и в същото време, свързва местното с глобалното като позволява на европейските граждани да се чувстват част от едно по-голямо цяло. Идеята за системно включване на културното измерение в оперативните насоки на Структурните фондове (независимо дали става въпрос за проекти за трансгранично сътрудничество или за културни проекти за развитие на дадена територия) е единодушно възприета от участниците във въпросника (86%).

★ **Засилване капацитета на професионалистите в културния сектор** чрез «европеизация» на обучението на администрацията в културата на национално ниво (особено чувствително в европейския правен, данъчен и търговски контекст и пр.) чрез увеличаване на възможностите за обучение по управление, в духа на предприемачеството и т.н.. в чужбина (последното се счита за важно или много важно от 86% от анкетираните чрез въпросника). Това може да бъде постигнато в програмите Култура или Образование и Обучение през целия живот чрез конкретна мярка, позволяваща не само организирането на **европейски лаборатории по обучение** за насочване на техническите и административни способности на стажуващите, но и за развитие на техните межкултурни умения чрез взаимодействие с оператори от други страни. Тези лаборатории ще се добавят към другите съществуващи възможности за професионална мобилност (Европейска доброволческа служба, програма Леонардо, програма Еразмус за Млади предприемачи).

★ **Насърчаване развитието на професионалните занаяти в културата** като носители на професионална квалификация

на европейско ниво (професионална квалификация по осветление, по декори, по костюми, относно културното наследство, дигитално изкуство и др.).

★ По-добро определяне и оценяване на ползите от културните и артистични практики по отношение на **професионалното включване на младите хора** и по-доброто приспособяване на обществените услуги по заетост към специфичното търсене в културния сектор чрез подобряване на съществуващите средства за подпомагане на заетостта и предприемаческата подкрепа.

★ Разширяване на възможностите за творчески партньорства между културния и останалите сектори на икономиката, например чрез **насърчаване престоя на твореца във фирми** чрез сключване на споразумения на принципа на френските договори за настаняване CIFRE (Индустриална конвенция за обучение чрез научноизследователска дейност между докторанти, фирми или асоциации).

★ **Укрепване на подкрепата за културни проекти със силно социално приложение** (помощ за интеграция, връщане на работа, служба в полза на обществото, младежи и възрастни хора в нужда, работа в затвори, психиатрични клиники и др.) чрез осигуряване на специални мерки по програма «Култура» и програмите за трансрегионално сътрудничество.

\* ЕФРР (Европейският фонд за регионално развитие) и ЕСФ (Европейският социален фонд) имат работна област наречена «Устойчиво развитие» с първа бюджетна позиция в ЕС. Тази политика има три основни цели: «Сближаване», «Регионална конкурентоспособност и заетост» и „Териториално сътрудничество“.

\*\* Стратегията от Гьотеборг определя принципите и целите на устойчивото развитие на ЕС.

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ОБЩНОСТНИ ПРОГРАМИ И ПОЛИТИКИ

#### Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

Право да се **интегрират** изкуство и култура във **формалното и неформалното образование**

*« Europe's future depends on its millions of young people »*  
Малта

★ **Премахване на затрудненията пред формалното и неформално образование** и насърчаване на активното сътрудничество между културните оператори, педагози, творци, учители и възпитатели в системата на националното образование в различните държави. Това изисква всъщност и **по-голяма гъвкавост на програмата «Младежта в действие»** (която се фокусира само върху проекти в сферата на формалното и неформално образование за младите хора, но не работи в партньорство със света за формалното образование) и включването на **специален компонент в областта на културата по програма «Обучението през целия живот»**, за да се създадат условия за изпълнението на образователни артистични проекти между училища, колежи, специализирани училища от различни страни, помагайки на учителите да бъдат обучени в областта на изкуството и културата и насърчавайки тяхната мобилност така, че те да са в състояние да предават на техните ученици живото свидетелство за другите култури.

★ Определяне на конкретен брой **задължителни дисциплини в учебните планове** на различните държави-членки и включване сред

тези материали на **обучение в изкуство** (естетическо, художествено и символично), както и **опознаване и осведоменост за другите култури** (европейски страни и извън тях). Тази по-голяма отвореност към света в учебния план трябва да **предаде определена ценноствучебниците,вприносана другите цивилизации** (в това число на арабско-ислямската цивилизация) за културата и историята на Европа.

★ Тези теоретични и практически обучения трябва да се придружават за всеки младеж преди завършване на задължителното образование от **опит в обучението или професионална ориентация в чужбина** (обмен на студенти, стаж във фирми, доброволен труд). По-специално е необходимо да се насърчи (включително чрез натрупване на кредити) Европейската доброволческа служба, която позволява на всички млади хора на

възраст между 18 и 30 години, без дискриминация в образователната степен (за разлика от програма «Еразъм», например) да се възползват от обогатяване чрез подобен опит в личен, езиков, межкултурен, социален и професионален план.

★ Укрепване на межкултурните умения на европейците чрез подобряване на **преподаването на чужди езици**. Всъщност за много хора достъпът до различни европейски култури преминава преди всичко през обучение в европейски езици.

★ Оценка на **образователния потенциал на телевизията и другите обществени медии** особено сред младите хора като средства за разпространение на културното съдържание. Разпространението на оригинален език на филми със субтитри и на качествени телевизионни програми (документални филми, репортажи и др.) от цяла Европа ще бъде чудесен начин за подобряване както на езиковите, така и на межкултурните умения на европейците. В същия този дух бе лансирана идеята за създаване на съвместна телевизионна програма за информация, забавление и култура на разположение на всички европейски езици.



## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ОБЩНОСТНИ ПРОГРАМИ И ПОЛИТИКИ

#### Препоръки на EUROMEDINCULTURE(s)

Право да се **интегрират** изкуство и култура във **формалното и неформалното образование**

- ★ **Подпомагане на обучението на млади артисти и дейци на културата** чрез създаване на специфична програма, специално насочена към младежта и културата. Ако вземем предвид рамката предложена от програмата «Младежта в действие», която финансира младежкия обмен и Европейската доброволческа служба се констатира, че културата е много популярна сред младите хора (над 40% от проектите имат за доминанта културата), но все пак търсенето е далеч от задоволително. Ето защо е важно да се създаде специална програма ad hoc за насърчаване мобилността на младите хора, за обмяна на практики, за организиране на семинари по обучение и общ креативен престой за младите хора от различни страни и т.н.. Увеличаване на подкрепата в тази връзка е от съществено значение, ако се зачетат трудностите на професионална интеграция, с която се сблъскват младите творци и дейци на културата.
- ★ Засилване на културните посещения от млади хора чрез **безплатен достъп** до местата за култура и културните продукти на европейско равнище.
- ★ Разширяване на изследванията в областта на **описване на културното наследство** и разширяване използването на Интернет за достъп до културата в училищна среда.
- ★ Засилване на **партньорството между научните изследвания и изкуството и културата** на европейско равнище, включително чрез умножаване на програмите и докторантските стипендии в областта на културологията (културна политика, социология на изкуството и културата, икономика на културата, културна дипломация и др.) чрез събиране и архивиране на получените знания, което ще ги направи по-лесно достъпни за културните дейци, артисти, мениджъри, интелектуалци, медии и общественост.

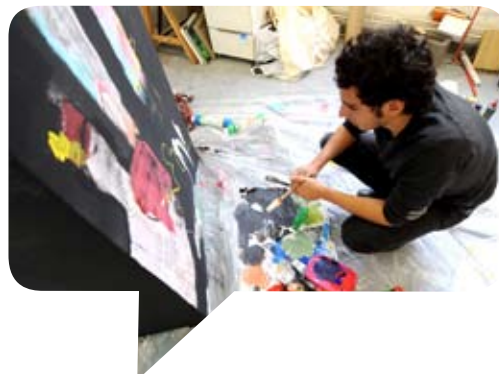


## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ФИНАНСИРАНЕ НА КУЛТУРАТА

Артисти, културни дейци и обикновени граждани участвали в нашата анкета, всички ясно напомнят, че ЕС не може да провежда амбициозна и кохезионна политика в съответствие с целите, които си поставя в областта на културата (напр. Лисабонската стратегия за растеж и заетост) без адекватен бюджет. За да бъде културата призната на полагащото ѝ се място в европейското общество тя трябва да бъде поставена в центъра на всички европейски политики, включително (и най-вече) на бюджетната политика.

От анализа на въпросниците и дебатите се констатира принципен консенсус за необходимостта, особено осезаема в условията на глобална икономическа криза от диверсификация на източниците за финансиране и от възприемане на логика на строга зависимост от държавните субсидии (86% от анкетиранияте). Това изисква засилването на иновативните източници за финансиране като меценатство и партньорство между публичния и частния сектор, които традиционно са разделени.



Идеята е многократно изразена и освен да запази своята независимост, културният свят също трябва да се научи да се самофинансира, да създава своя собствена икономика, своя собствена динамика във финансирането.

Гражданите също са съгласни относно предположението, че европейската помощ за култура трябва да бъде действително отворена за всички, включително и за малките структури и за младежите, които са в началото на кариерата си и са с по-слаби финансови възможности. Ако културното сътрудничество е желано от всички, интернационализацията на практиките изисква една съществена мобилизация от гледна точка на човешките и финансови ресурси, извън възможностите на много артисти и професионалисти. Без участието на всички нейни дейци, големите намерения в Брюксел за създаване на една Европа по културно сътрудничество ще останат само изписани букви.

Това са идеите, изразени от европейските граждани относно начините за подобряване на финансирането на културата:



## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ФИНАНСИРАНЕ НА КУЛТУРАТА

#### Препоръки EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ **Значително увеличаване на бюджета**, заделен за култура (400 милиона евро по програма Култура по общ бюджет, заделен в оперативни разходи от 141,4 милиарда евро за 2010 г. или 0.28%).
- ★ **Задълбочаване зачитането на различните дялове от културата** в европейската политика, а именно увеличаване на възможностите за финансова подкрепа по културни проекти за неспециализирани програми в областта на културата (регионална политика по управление на територията, политика за селските райони, социална кохезия и др., но и в области традиционно отдалечени от културата, като например здравеопазване или околната среда).
- ★ **Насърчаване на меценатството на европейско равнище** чрез създаването на финансови и данъчни стимули за меценатството на фирмите (подобно на данък за образование) и (евентуално) за създаването на Европейска агенция по меценатството, един вид посредник между проекти за финансиране и бизнес. Тази агенция би могла, от една страна, да информира частните предприемачи за възможностите на меценатството и да ги насърчава да инвестират в областта на културата, и от друга страна да направи цялостен обзор на меценатите и да подкрепя вносителите на проекти в търсенето им на финансиране.
- ★ **Експериментиране на възможността да се разширява обхвата на всички** културни проекти, оценявани от Европейската комисия (и представени в програмите «Култура», «Младешта в действие», «Европа за гражданите и др.) чрез принципа на програмата **Auction Floor Culture**. Лансирана от EuropeAid в рамките на сътрудничеството с трети страни, тази инициатива представляваща вид «търг в сферата на култура» има за цел да представи на инвеститорите и потенциалните донори (държавни членки и местни власти от ЕС, частни фондации, фирми и др.) предложения за висококачествени проекти внимателно оценени от Комисията, които поради бюджетните ограничения не са могли да бъдат избрани. Предоставяйки по-добра прозрачност по отношение на тези проекти «с марка ЕС» и готовност да бъдат финансирани, целта е да се улеснят адекватните действия на инвеститори и вносителите на проекти.
- ★ **Създаване на система за пряко и косвено данъчно облагане** на европейско равнище (печалбата на публичните дружества котирана на борсите, международните финансови сделки, спекулации и др.) и изплащането на част от приходите в сектора на културата.
- ★ **Улесняване на участието в малки проекти** чрез система за **изплащане на част от средствата преди започване на проекта** (включи телно по Структурните фондове, които работят единствено на основата на възстановяване на разходите и изискват авансово плащане непосилно за управлението на малки структури) и разпределяне според финансовите възможности на вносителите на проекта.
- ★ **Създаване на микро-грантове** в подкрепа на малки проекти (81% от отговорилите). Това няма да предизвика по-бързо отсяване в действията на Общността както твърде често се прави, а вместо това ще се създаде една по-наситена мрежа от проекти по сътрудничество, които макар и малки по мащаби, ще допринесат конкретно за отвореността към другите, за диалога и за изграждането на европейската идентичност. Тези малки проекти могат да бъдат първата стъпка към по-големите проекти. По този начин може да се следва модела на програмата «Младешта в действие», която предвижда подкрепа за малки проекти по сътрудничество, осъществени от дейци, които за първи път се сблъскват със сътрудничеството, интегрирайки тези микро-грандове в програма Култура.
- ★ **Предвиждане на процедури** по налагане на страните-членки да използват всички пакети, получени по линия на **Структурните фондове** за финансиране на културни проекти (твърде често остатъкът се връща, а редица интересни проекти очакват финансиране).
- ★ **Скъсяване на времето за селекция** на представените документи с искане за финансиране и изплащането на помощта.

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМИ

Става ясно от проведените консултации в различни територии, че европейците имат изграден за Европа един образ откъснат от гражданите, твърде бюрократичен и непрозрачен в неговото функциониране.

За да се преодолее това разделение, гражданите виждат в регионите онези важни места за свързване между местно и глобално, местните власти са посочени в някои случаи като имащи важна роля в определянето и изпълнението на културната политика на Европа. Освен това, въпросът за териториалното закотвяне се поставя и от хората на изкуството, тъй като районирането на даден арт проект е ключово за гарантирането на устойчив успех по проекта.

По отношение дефинирането и прилагането на културната политика в Европа се очертава също така готовност за включване на гражданите чрез техните законови представители в Европейския парламент<sup>\*</sup>, и пряко чрез различните механизми на демократично участие на граждани, дейци на културата и общество.

Прави впечатление, че по време на някои от обсъжданията на въпросите на творците като най-способни да заменят задачите в културната политика на Европа, страните-членки на ЕС остават на крайната си позиция. Доколкото съобразно принципа на субсидиарност<sup>\*\*</sup>, културата е вид отговорност основно за държавите-членки, последните не се възприемат като истински играчи в тази игра и допринасят за укрепване на пропастта между гражданите и институциите, препращайки всички грешки обратно към Европейската комисия и информирайки само частично обществеността на Европа.

Също така, ако чл. 151 от Договора за ЕО<sup>\*\*\*</sup> не предвижда хармонизиране на законовите и подзаконовите разпоредби на държавите-членки в областта на културата, създаването

на една истинска обща културна политика изисква не само укрепване на правомощията на ЕС по този въпрос, но и подобряването на сътрудничеството между четирите ключови играчи, които са Регионите, Държавите, Европейският съюз и Гражданското общество.

На последно място следва да се отбележи, че помощта за реализацията на проекти за международно сътрудничество и международен обмен се приема от 91% от отговорилите на въпросника като едно от най-важните действия, които ЕС следва да предприеме в областта на културата, а също и че информацията за помощ от ЕС в културата, както и помощ при изготвянето на документацията и управлението на проектите се разглежда от участниците като почти толкова важно, колкото и увеличението на финансовата помощ.

Следващите препоръки, идвайки в по-голямата си част от културните дейци, които вече са се сблъскали с изготвянето на европейска проектна документация, показват стремежа по един или друг начин към скъсяване на пътя между граждани и институции чрез по-прост подход, гъвкав, пряк и конкретно прикован към управлението на програми:

-----  
\* В този смисъл засилване на ролята на Европейския парламент (благодарение разширяването на процедурата по съвместно вземане на решения или «обикновената законодателна процедура») и подобряването на ефективността при вземане на решения (с разширяване на гласуването с квалифицирано мнозинство в Съвета) позволява според Договора от Лисабон извличането на ползи за развитието на европейската културна политика.

\*\* Европейският съюз не е призван да заменя действията на държавите-членки, но има ролята да «подпомага, да координира и да допълва», което изключва възможността задължителните правнообвързващи актове, които могат да бъдат приети от Съюза в този контекст да могат да допринесат за хармонизиране на законовите или подзаконовите разпоредби на държавите-членки.

\*\*\* Чл. 151 от Договора за създаване на Европейската общност (1992 г.) е в основата на действията на ЕС в областта на културата.

## КОНКРЕТНИ ОПЕРАТИВНИ

### ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМИ

#### Препоръки EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ Улесняване на процеса по кандидатстване чрез **опростяване и уеднаквяване на документите** по представяне на предложения за финансиране чрез ползването на разбираем, ясен и точен език.
- ★ Следене на **риска при оформяне на проектите**, воден от задължението да се отговори на точно определени критерии (по отношение на допустимите географски райони, цели и др.) заложи в проектната покана за представяне на кандидатурите и твърде чувствителни към ограничаване на креативността на вносителите на проекта с принуждаване да се нарушават и често да се оцетяват първоначалните им идеи.
- ★ **Олекотяване на окончателните доклади** и/или на междинните и съсредоточаване върху оценката на въздействие (икономическо, социално, човешко) на проекта върху територията му и върху местната общност повече, отколкото върху абсолютното зачитане на предварителния бюджет и внимателната обосновка на разходите.
- ★ **Съвпадане на временния характер** на институциите на ЕС с този на художественото творчество и управлението на проекти по сътрудничество (време, необходимо за създаването на значими взаимоотношения между партньорите, период на адаптация един към друг, желание да се постигне сътрудничество и извън рамките на допустимия период, дефиниран от ЕС и т.н.).
- ★ Предоставянето на **по-добър достъп до информация** за европейските възможности за помощ (средностатистически познаването на тези възможности регистрира рекордно ниски нива в повечето европейски страни) и подобряването на отчитането на поканите по предложения (например чрез персонализирани съобщения по електронната поща).
- ★ Насърчаването на обмена на знания и ноу-хау чрез **създаването на виртуална платформа за европейско културно сътрудничество**, която ще събира информация относно условията за финансова подкрепа, ще бъде една карта на артистичните местоположения, един календар от културни събития за цяла Европа, един списък на хората на изкуството, културните дейци, държавните институции, меценатите и др. желаещи да реализират проекти за сътрудничество, едно пространство за диалог и контакт, една витрина от реализирани проекти и т.н.
- ★ Насърчаване на **техническата помощ** при подготовка на заявления и осъществяването на съвместни проекти (включително съдействие при търсене на надеждни партньори в чужбина) чрез създаване на регионални органи подобни на Асоциацията за европейско и международно развитие в областта на културата, чиято мисия е да централизира информацията по европейските програми, да служи като връзка между институциите и професионалистите при реализация на проекта, да свързва с частни спонсори и да засилва прозрачността на успешните проекти.
- ★ **Подобряване управлението на европейските програми от местните власти** и по-специално чрез осигуряване на по-голяма точност в спазване на сроковете по отчитане на резултатите и публикуване на поканите за проектни предложения.
- ★ Осигуряване на **по-добра координация** между европейските институции, националните и регионалните власти чрез по-балансирано разпределение на средствата за култура, за да се избегне припокриване, дублиране и разхищение на ресурси.
- ★ Ясно изясняване на **критериите за оценка** на проектните предложения, в това число тези, свързани с художествената стойност на проекта (които не трябва да се основават на твърде тясно и елитарно схващане за култура, а да интегрират други творчески форми наподобяващи «субкултури»).
- ★ В случай на отхвърляне на проектното предложение да се пояснят по-добре причините на ръководителите на проекти. Освен това, някои специалисти отправиха идеята за **предоставяне на кандидатите на възможност директно да защитят своите проекти** чрез създаването на регионални комисии, които да облекчат натовареността в работата на Брюксел. Тези регионални офиси на Европейската комисия биха могли да бъдат натоварени с отговорността да отидат и видят на място реализираните проекти със средства на ЕС, спирайки отчитането чрез заключителни доклади и преодолявайки по този начин тъжното отсъствие на директна връзка между културните оператори и отговорниците от европейските институции.

## ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА КОНКРЕТНИ ПРОЕКТИ В МРЕЖАТА EUROMEDINCULTURE(S)

За да се придаде конкретно съдържание на по-горе изведените предложения, мрежата EUROMEDINCULTURE (s) предлага да се осъществяват следните пилотни проекти:

### АРТ ПРОЕКТИ

Креативен артистичен проект пресичащ Европа (визуални изкуства, сценично изкуство, прочит на творби и др.) даващ възможност на артистите да пропътуват из Европа, да срещнат творци от други страни чрез съвместни творби, да представят тези работи в цяла Европа, включително в селските райони и бедните квартали.

### ПРОЕКТИ ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ДОКУМЕНТИРАНЕ, ОСВЕДОМЯВАНЕ, КОМУНИКАЦИЯ И ЛОБИРАНЕ

(на базата на изводите по проектите EUROMEDINCULTURE (s) Гражданство)

Създаване на виртуална многоезична европейска платформа за културно сътрудничество, която ще събира информация относно условията за финансова подкрепа, ще бъде една карта на артистичните местоположения, един календар от културни събития за цяла Европа, един списък на хората на изкуството, културните дейци, държавните институции, меценатите и др. желаещи да реализират проекти за сътрудничество, едно пространство за диалог и контакт, една витрина от реализирани проекти, на съвети от вносителите на проекти, разпространение на покани по проектни предложения, на различните изследвания относно културните въпроси в Европа и Средиземноморието и т.н.

### ПРОЕКТИ СЪЧЕТАВАЩИ ИЗКУСТВО И РАЗСЪЖДЕНИЯ: EUROMEDINCULTURE (s) „Сподели и сътвори“

*Един проект подкрепен от Европейската комисия по програма Култура „Проекти за сътрудничество с трети страни «(май 2011- април 2013 г.)*

Този проект има за цел да насърчи артистичното творчество в Евро-средиземноморския регион чрез поощряване на обмена на творчество, чрез нарастване на мобилността сред артистите и дейците на културата и улеснявайки възникването на проекти за културно сътрудничество между двата брега на Средиземно море. По-конкретно се състои в организирането на поредица от «Евро-средиземноморски срещи на художественото и културно сътрудничество», които са разделени на два етапа, професионални и артистични: от една страна, организирането на срещи между хората на изкуството и културните оператори с различни хоризонти за насърчаване обмена на идеи и добри практики и за окуражаване обсъждането на Евро-средиземноморска културна политика, а от друга страна, оценка на съвременната ценност на евро-средиземноморските творби пред голяма аудитория чрез тяхното пряко разпространение.



ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ МОЖЕ ДА СЕ НАМЕРИ НА  
СТРАНИЦАТА НА МРЕЖАТА EUROMEDINCULTURE(S)  
[www.euromedinculture.org](http://www.euromedinculture.org)

## ПРОЕКТЪТ EUROMEDINCULTURE(s) ГРАЖДАНСТВО 2010 В ЦИФРИ

### ВЪПРОСНИЦИ

Брой на гражданите, отговорили на въпросника 2 368

#### ЦЕЛЕВА ПУБЛИКА

Членове на държавната власт	15.36%
Професионалист в областта на културата	36.42%
Общество	44.42%

#### ПОЛ

Женски	62.50%
Мъжки	36.00%
Други	1.50%

#### ВЪЗРАСТ

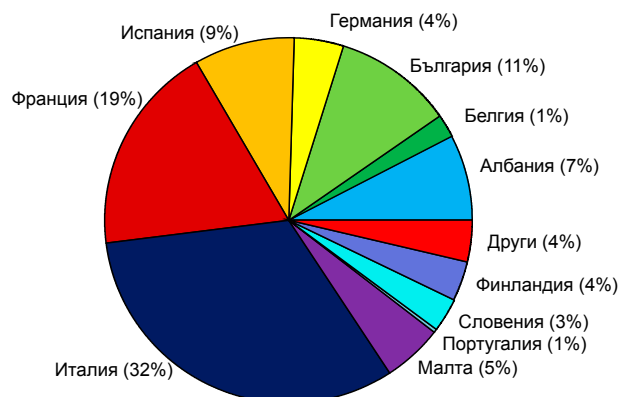
12-25	32.10%
26-40	35.20%
41-64	27.60%
+65	3.60%
Други	1.50%

#### ПРОФЕСИЯ

Студент (и):	12.29%
Свободна професия	4.39%
Служител(и) в държавна организация	4.73%
Служител(и) в частна организация	8.02%
Безработни	1.82%
Пенсионер(и)	1.44%
Други	67.60%

#### НИВО НА ОБРАЗОВАНИЕ

Основно	1.90%
Средно	8.80%
Висше	73.40%
Други	15.90%



**Другите** страни са: Алжир, Австрия, Хърватия, Египет, Етиопия, Гърция, Литва, Полша, Румъния, Косово, Великобритания, Швеция, Швейцария, Тунис, Туркменистан, Турция.

### ДЕБАТИ

<b>БРОЙ</b>	<b>31</b>
Албания	1
Германия	5
Белгия	3
България	1
Испания	7
Финландия	3
Франция	5
Италия	1
Малта	2
Словения	1
Други	2

**УЧАСТНИЦИТЕ** 1700

**БРОЙ ГРАЖДАНИ, АКТИВНО  
УЧАСТВАЛИ В ПРОЕКТА ЧРЕЗ  
ДЕБАТИТЕ И АНКЕТНИТЕ  
КАРТИ: 4 068**

## Мрежата EUROMEDINCULTURE(s)

Съставена от обществени власти, университети, изследователски центрове и неправителствени организации от Европа и Средиземноморието, мрежата EUROMEDiterrannée Information CULTURE(s) е основана през 2004 година от Асоциацията за Европейско и Международно Развитие в областта на Културата (ADCEI). Задачата ѝ е да спомогне за взаимното разбиране и разработването на проекти за културно сътрудничество в европейско-средиземноморското пространство.

### Партньорите в проекта EUROMEDINCULTURE(s) Гражданство 2010



#### АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА

**ADCEI** (Ръководител на проекта)  
МАРСИЛИЯ, Франция  
[www.adcei.org](http://www.adcei.org)

Специализирана по въпросите за културно сътрудничество на европейско ниво, Асоциацията за европейско и международно развитие в областта на културата има за цел да ориентира и информира културните дейци за европейските инструменти в подкрепа на културата.



#### АЛБАНСКИ ФОРУМ ЗА ОБЕДИНЕНИЕ НА ЦИВИЛИЗАЦИИТЕ (AFALC)

ТИРАНА, Албания  
[www.afalc.org](http://www.afalc.org)

Създадена по инициатива на ООН, организацията работи за представяне на културното наследство на Албания и за мирното съжителство на различните религиозни общности в страната. Основните теми на работа са образованието, младите хора, миграцията и медиите.



**CENTRITUDES**  
ЛА ЛУВИЕР, Белгия  
[www.centritudes.be](http://www.centritudes.be)

Организация за културното развитие в регионът Сантр, имаща за цел да засили културното сътрудничество, регионалното и местно развитие, насърчени и от регионалния културен център чрез осъществяване на обучение и съгласуване на проекти.



**DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE GRANADA**  
ГРЕНАДА, Испания  
[www.dipgra.es](http://www.dipgra.es)

Diputación provincial de Granada е обществена институция от провинцията Гренада в Южна Испания. Тя обвързва в мрежа общините на територията си, за да спомогне за намаляване на икономическото, социално и културно неравновесие на местно ниво.



**АСОЦИАЦИЯ ETNIA**  
ЛИСАБОН, Португалия  
[www.etnia.org.pt](http://www.etnia.org.pt)

Асоциацията Etnia е активна в областта на културата и икономическото развитие. Тя ориентира работата си към характера на португалската култура като фактор за развитие и диалог между народите.



**ФОНДАЦИЯ TEMI ZAMMIT**  
МЗИДА, Малта  
[www.ftz.org.mt](http://www.ftz.org.mt)

Fondazzjoni Temi Zammit е една от главните малтийски агенции за регионално развитие. Работи по национални и международни проекти в сферите на образованието, културата и иновациите.

**ФОНДАЦИЯ INTERARTS**

БАРСЕЛОНА, Испания  
[www.interarts.net](http://www.interarts.net)

Частна организация с международна ориентация, Fundació Interarts е специализирана в културната политика и в развитието на проекти за културно сътрудничество на национално и на международно равнище.

**KONTRAPUNKT E.V. / INTERNATIONAL MUNICH ART LAB**

МЮНХЕН, Германия  
[www.imal.info](http://www.imal.info)

Координиран от мюнхенската асоциация Kontrapunkt e.V., International Munich Art Lab е творчески образователен център, чието занимание е да помага на младежи в затруднено положение, предлагайки им безплатно образование.

**КОНСОРЦИУМ „ТЕАТРО ПУБЛИКО ПУЛИЕЗЕ”**

БАРИ, Италия  
[www.teatropubblicopugliese.it](http://www.teatropubblicopugliese.it)

Организация, съставена от местните власти на регион Апулия (в т.ч. общини, провинции, регион). Целта ѝ е да разпространява представления на живо (повече от 500 на година) и да съгласува общественото мнение чрез провеждане на срещи и лаборатории. Също така ръководи проекти за сътрудничество, финансирани от Европейския съюз.

**НАУЧЕН ИНСТИТУТ ЗА ПРОУЧВАНЕ НА МИРНИТЕ ОТНОШЕНИЯ (TAPRI)**

ТАМПЕРЕ, Финландия  
[www.uta.fi/tapri/](http://www.uta.fi/tapri/)

Част от Университета в Тампере, институтът е независим изследователски център специализиран по въпросите на мира и конфликтите.

**АСОЦИАЦИЯ POVOD**

ПТЮЖ, Словения  
[www.odprtomesto.com](http://www.odprtomesto.com)

Културната асоциация, която работи предимно с млади хора. Освен по организацията на фестивал за уличното изкуство, тя работи и по отразяване на обществената политика за младежта.

**ОБЩИНА ВАРНА**

ВАРНА, България  
[www.varna.bg](http://www.varna.bg)

Разположена на брега на Черно море, Варна е третият по големина град в България, където се извършва важна пристанищна и балнеоложка дейност. Общината е ангажирана в областта на културата и всяка година провежда многобройни творчески прояви, в т.ч. фестивал „Варненско лято” и Международен балетен конкурс.

Проектът EUROMEDINCULTURE(s) Гражданство се възползва от подкрепата на Европейската комисия в рамките на програмата „Европа за гражданите”. Този общностен план цели да запознае гражданите с процеса на европейска интеграция, за да улесни развитието на европейското гражданство и да предизвика чувство на принадлежност към ЕС.

ЕКА ВСИЧКИ ЗАЕДНО ОПРЕДЕЛИМ  
ЪДЕЩЕТО НА КУЛТУРАТА В ЕВРОПА



Всички отговори на въпросника и прочит на обобщенията от гражданските консултации, проведени на територията на всяка страна, ще намерите на страницата на EUROMEDINCULTURE(s).

[www.euromedinculture.org](http://www.euromedinculture.org)

ЗА КОНТАКТИ БЪЛГАРИЯ  
**Община Варна**  
бул. «Осми Приморски полк» 43 - 9000 Варна  
Телефон: +359 52 600 616 - Факс: +359 52 605 757  
Е-мейл: [pradushev@varna.bg](mailto:pradushev@varna.bg)  
[www.varna.bg](http://www.varna.bg)

EUROMED INCULTURE  
réseau information 



Проектът е съ-финансиран  
от Европейския съюз

ГД Образование и култура  
Програма „Европа за граждани“